

févana. Hann hafði enga möguleika á að sjá fyrir sér, þar sem hann hafi ekki atvinnuleyfi. Fjárhagsástæður hans í Þýskalandi séu með þeim hætti, að hann hafi enga möguleika á að setja tryggingu fyrir sekt og málskostnaði, sem dæmt var í héraði. Fyrirsjáanlegt sé því, að hann verði hér á kostnað íslenska ríkisins, þar til dómur gengur í Hæstarétti.

Niðurstöður.

Miroslav Peter Baly, vesturþýskur ríkisborgari, var í gær dæmdur í 4 mánaða fangelsi, skilorðsbundið í 3 ár, og til greiðslu sektar, kr. 300.000. Hann var þar að auki dæmdur til að greiða málsvarnarlaun skipaðs verjanda síns, Arnar Clausen hrl., kr. 20.000.-, og annan kostnað málsins óskipt með dómþola Gabriele Uth-Baly.

Af hálfu dómþola hefur verið lýst yfir ósk um áfrýjun. Máli hans hér á landi fyrir dómstólum er því ekki lokið.

Með vísan til 72. gr. laga um meðferð opinberra mála nr. 74, 1974 þykir því rétt að verða við kröfu ríkissaksóknara og leggja farbann á dómþola Miroslav Peter Baly, vesturþýskan ríkisborgara. Honum verður því meinuð för af landi brott, þar til fullnaðardómur í máli hans gengur í Hæstarétti Íslands.

Ú r s k u r ð a r o r ð:

Dómþola Miroslav Peter Baly er meinuð för af landi brott, þar til endanlegur dómur í máli hans gengur í Hæstarétti Íslands.

Mánudaginn 4. júní 1984.

Nr. 213/1982. **Ágúst Lindal**

(Kjartan Reynir Ólafsson hrl.)

gegn

Sparisjóði Reykjavíkur og nágrennis

(Baldur Guðlaugsson hrl.)

Víxilmál. Gjalddagi. Sératkvæði.

Dómur Hæstaréttar.

Mál þetta dæma hæstaréttardómararnir Ármann Snævarr, Guðmundur Jónsson, Halldór Þorbjörnsson, Magnús Thoroddsen og Sigurgeir Jónsson.

Stefndu í héraði, Ágúst Línal og Helgi Sigurðsson, skutu máli þessu til Hæstaréttar með stefnu 27. október 1982, að fengnu áfrýjunarleyfi 21. október s.á. Með bréfi, sem lagt var fyrir Hæstarétt, lýsti áfrýjandinn Helgi Sigurðsson yfir því, að hann hyrfi frá áfrýjun málsins. Af hálfu áfrýjandans Ágústs Línal eru þær kröfur hafðar uppi, að hann verði sýknaður af kröfum stefnda og honum dæmdur málskostnaður úr hendi hans í héraði og fyrir Hæstarétti.

Stefndi, Sparisjóður Reykjavíkur og nágrennis, hefur eigi uppi kröfur á hendur Helga Sigurðssyni hér fyrir dóm. Kröfur stefnda á hendur áfrýjandanum Ágúst Línal eru þær, „að hinn áfrýjaði dómur verði staðfestur, með þeirri breytingu þó, að tildæmd fjárhæð beri 5% dráttarvexti á mánuði eða broti úr mánuði frá 1/11 1982 - 21/10 1983, 4.75% dráttarvexti á mánuði eða broti úr mánuði frá 21/10 1983 - 21/11 1983, 4% dráttarvexti á mánuði eða broti úr mánuði frá 21/11 1983 - 21/12 1983, 3.25% dráttarvexti á mánuði eða broti úr mánuði frá 21/12 1983 - 21/1 1984, en 2.5% dráttarvexti á mánuði eða broti úr mánuði frá 21/1 1984 til greiðsludags.“ Þá er krafist málskostnaðar fyrir Hæstarétti.

Með skírskotun til forsendna hins áfrýjaða dóms ber að staðfesta þá niðurstöðu hans, að áfrýjandi beri ábyrgð að víxilrétti gagnvart stefnda á hinni umstefndu skuld, en enginn tölulegur ágreiningur er í málinu. Að því er vexti varðar er á það að líta, að gjalddagi víxilsins var skráður af hálfu stefnda á víxilinn, en eigi er sannað, að áfrýjanda hafi borist tilkynning um greiðslu víxilskuldarinnar samkvæmt þessum gjalddaga. Þykir því rétt að miða upphaf vaxtagreiðslna við 15. apríl 1982, er málið var þingfest, en um vexti fer að öðru leyti svo sem segir í dómsorði.

Ákvæði héraðsdóms um málskostnað á að vera óraskað. Dæma ber áfrýjanda til að greiða stefnda málskostnað fyrir Hæstarétti, sem ákveðst 21.000.00 krónur.

D ó m s o r ð:

Áfrýjandi, Ágúst Línal, greiði stefnda, Sparisjóði Reykjavíkur og nágrennis, 85.382.98 krónur ásamt 4.5% dráttarvöxtum á mánuði frá 15.-21. apríl 1982, 4% frá þeim degi til 1. nóvember 1982, 4.75% frá þeim degi til 21. nóvember 1983,

4% frá þeim degi til 21. desember 1983, 3.25% frá þeim degi til 21. janúar 1984, og 2.5% frá þeim degi til greiðsludags.

Ákvæði héraðsdóms um málskostnað eiga að vera óröskuð. Áfrýjandi greiði stefnda 21.000.00 krónur í málskostnað fyrir Hæstarétti.

Dómi þessum ber að fullnægja að viðlagðri aðför að lögum.

S é r a t k v æ ð i
hæstaréttardómaranna Guðmundar Jónssonar
og Sigurgeirs Jónssonar.

Aðalskuldari víxilsins, Hreinn Líndal, skýrði frá því í yfirheyrslu á bæjarþingi Reykjavíkur hinn 5. nóvember 1982, þ.e. eftir uppkvaðningu héraðsdóms, að hinn umdeildi víxill hafi verið sýningarvíxill. Hafi hann hvorki fyrr né síðar heimilað stefnda að setja áritun um ákveðinn gjalddaga á víxilinn. Hann kveðst aldrei mundu hafa veitt slíkt samþykki nema í samráði við ábyrgðarmenn, en til þess hafi aldrei komið.

Í bréfum stefnda, dags. 9. desember 1981 og 20. janúar 1982, er fram tekið, að tryggingarvíxill sá, sem um er deilt í máli þessu, sé með gjalddaga „við sýningu.“

Stefndu hefur ekki tekist að sanna gegn mótmælum áfrýjanda og framangreindum framburði Hreins Líndal, að honum hafi með samningi veri heimilað að færa ákveðinn gjalddaga inn á víxilinn í samræmi við ákvæði 10. gr. víxillaga nr. 93/1933, enda styður það, sem fram kemur í bréfum stefnda sjálfs, sem að framan greinir, þá staðhæfingu áfrýjanda, að umsaminn gjalddagi víxilsins væri við sýningu.

Gagnvart stefnda, sem var víxilhafi frá upphafi, gildir því ákvæði 2. mgr. 2. gr. víxillaga um gjalddaga víxilsins. Sérhver áritun á víxilinn um annan gjalddaga er því óskuldbindandi fyrir áfrýjanda samkvæmt niðurlagsákvæði 10. gr. víxillaga. Verður því að leggja til grundvallar við úrlausn þessa máls, að um sýningarvíxil hafi verið að ræða.

Samkvæmt 1. mgr. 34. gr. víxillaga ber að sýna sýningarvíxil innan eins árs frá útgáfudegi. Ósannað er, að víxill þessi hafi verið sýndur fyrr en við þingfestingu málsins í héraði 15. apríl 1982. Þá

var liðið meira en eitt ár frá útgáfudegi víxilsins 1. apríl 1981 og því fallinn niður víxilréttur stefnda á hendur áfrýjanda, sbr. 53. gr. víxillaga.

Ber því að sýkna áfrýjanda af kröfum stefnda og dæma stefnda til þess að greiða áfrýjanda 40.000.00 krónur samtals í málskostnað í héraði og fyrir Hæstarétti.

D ó m s o r ð:

Áfrýjandi, Ágúst Línal, á að vera sýkn af kröfum stefnda, Sparisjóðs Reykjavíkur og nágrennis í málinu.

Stefndi greiði áfrýjanda samtals 40.000.00 krónur í málskostnað í héraði og fyrir Hæstarétti að viðlagðri aðför að lögum.

Dómur bæjarþings Reykjavíkur 8. júní 1982.

Mál þetta, sem dómtekið var 26. maí sl., höfðaði Sparisjóður Reykjavíkur og nágrennis, Skólavörðustíg 11, Reykjavík, gegn Ágústi Línal, nnr. 0130-1128, Ránargötu 7A, Reykjavík, og Helga Sigurðssyni, nnr. 3981-6059, Hlyngerði 4, Reykjavík, með stefnu, birtri 29. og 30. mars sl.

Dómkröfur stefnanda eru þær, að stefndu verði dæmdir in solidum til þess að greiða honum skuld að fjárhæð kr. 90.282.98 með 4.5% dráttarvöxtum á mánuði eða broti úr mánuði frá 1. október 1981 til 21. apríl 1982, en með 4% dráttarvöxtum á mánuði eða broti úr mánuði frá þeim degi til greiðsludags auk málskostnaðar samkvæmt gjaldskrá L.M.F.Í., allt að frádregnum kr. 4.900.00, sem greiddar hafa verið inn á skuldina.

Dómkröfur stefndu eru þær, að þeir verði sýknaðir af öllum kröfum stefnanda og þeim verði tildæmdur málskostnaður úr hendi hans að mati dómsins.

Stefnandi lýsir málavöxtum svo í stefnu:

„Skuldin er samkvæmt víxli að fjárhæð kr. 100.000.00 útgefnum í Reykjavík þ. 1. apríl 1981 af Hreini Línal, Skólavörðustíg 3, Reykjavík, en samþykktum af sama f.h. H. Línal Heildverslun til greiðslu í Sparisjóði Reykjavíkur og nágrennis þ. 1. október 1981. Vixillinn er framseldur af útgefanda og ábektur af Ágústi Línal og Helga Sigurðssyni. Innheimtutílaunir hafa reynst árangurslausar að undanskilinni Kr. 4.900.00 innborgun. Einungis er krafist greiðslu á Kr. 90.282.98. Bæði útgefandi og ábekingur lýstu því yfir að afsögn víxilsins væri óþörf.“

Á framangreindan víxil er skráð: „Tryggingarv. v/kvóta.“

Stefndu gáfu skýrslu fyrir dóminum 26. maí sl. svo og Bent Bjarnason, aðstoðarsparisjóðsstjóri stefnanda, og Skúli Hafsteinn Gíslason, deildarstjóri víxildeildar stefnanda.

Bent skýrði frá því, að Hreinn Líndal, sem rak verslunina H. Líndal heildverslun sem einkafyrirtæki sitt, hefði óskað eftir viðskiptum við stefnanda um svipað leyti og hann hóf verslunarreksturinn. Bent kvaðst hafa gert samkomulag við Hrein að fengnu samþykki sparisjóðsstjórnar um, að hann fengi að opna hlaupareikning með yfirdráttarheimild og ennfremur að selja viðskiptavíxla í sparisjóðnum. Hreinn hefði ekki getað sett veð í fasteign til tryggingar greiðslu skulda sinna við sparisjóðinn og því hefði orðið samkomulag um, að hann legði fram tryggingarvíxla með góðum ábyrgðarmönnum og „opnum“ gjalddaga, þ.e. óskráðum gjalddaga. Hinn umstefndi víxill hefði verið lagður inn í sparisjóðinn samkvæmt þessu samkomulagi. Ástæða þess, að ekki var skráður gjalddagi á víxilinn, hafi verið sú, að ekki hefði í upphafi verið vitað, hversu lengi þessi viðskipti stæðu. Talið hafi verið, að þau myndu standa lengur en í eitt ár og af þeim ástæðum hafi gjalddaginn verið opinn.

Skúli Hafsteinn Gíslason greindi frá því, að Bent hefði skýrt sér frá samkomulagi sparisjóðsins við Hrein Líndal. Hann hefði ekki getið sérstaklega um gjalddaga tryggingarvíxlanna, en Hreinn hefði lagt samtals þrjá tryggingarvíxla inn í sparisjóðinn. Vitnið kvaðst heldur ekki hafa spurt um það, hvernig gjalddögum yrði háttað, en tryggingarvíxlar séu yfirleitt með „opnum“ gjalddögum, nema þegar skráður sé gjalddagi við sýningu. Orðalagið „við sýningu“ sé notað í bankakerfinu jafnt um víxla, sem séu með „opnum“ gjalddaga, og þá, sem séu með gjalddaga við sýningu og sé það ástæðan fyrir því, að í bréfum bankans, þar sem þessa víxils sé getið, sé gjalddaginn sagður við sýningu.

Af hálfu stefnanda er því mótmælt, að varnir stefndu, sem síðar verður lýst, komist að í máli þessu samkvæmt 208. gr. laga nr. 85/1936, en verði það heimilað, sé á því byggt af hálfu stefnanda, að um gjalddaga víxilsins hafi farið samkvæmt því samkomulagi, sem Bent Bjarnason aðstoðarsparisjóðsstjóri hafi lýst, að gert hafi verið á milli Hreins Líndal og stefnanda. Viðurkennt sé og óumdeilt, að ekki hafi verið skráður gjalddagi á víxilinn, þegar stefnandi tók við honum, en gjalddaginn 1. október 1981 hafi verið skráður á víxilinn af þeirri ástæðu, að þá hafi verið gjaldfallnar skuldir Hreins Líndal við stefnanda að fjárhæð kr. 90.282.98, sem víxillinn átti að tryggja greiðslu á, og ekki séð fram á, að þær yrðu greiddar, sem hafi orðið raunin, fyrir utan það að Hreinn Líndal hafi greitt kr. 4.900.00 6. nóvember 1981. Samkomulag af þessu tagi sé heimilt skv. 10. gr. víxillaga nr. 93/1933. Ekki liggi fyrir, um hvað Hreinn Líndal hafi samið við ábyrgðarmennina, enda stefnanda óviðkomandi. Meðan ekki liggi annað fyrir,

verði að byggja á því, að Hreinn Líndal hafi skýrt stefndu frá því samkomulagi, sem hann hafi gert við stefnanda. Í öllu falli bindi þetta samkomulag stefnda. Sönnunarbyrðin hvíli á stefndu um það, að talað hafi verið um, að víxillinn ætti að vera með gjalddaga við sýningu, og sú sönnun hafi þeim ekki tekist.

Stefndi Ágúst Líndal skýrði frá því, að hann hefði unnið hjá H. Líndal heildverslun. Bróðir sinn, Hreinn Líndal, hefði beðið sig að gerast ábyrgðarmaður á víxlinum, sem hann hefði sagt sér, að ætti að vera til tryggingar viðskiptum í banka, óvíst hversu lengi. Ágúst kvaðst ekki þora að segja, að nokkuð hefði komið til umræðu á milli þeirra, hvort um væri að ræða sýningarvixil eða víxil með „opnum“ gjalddaga. Ágúst kvaðst hafa nokkra þekkingu á víxlaviðskiptum og þekkja reglur þær, sem giltu um sýningarvixla. Hann hafi talið, að líta beri á víxil, sem ekki hafi skráðan gjalddaga, sem sýningarvixil.

Stefndi Helgi skýrði svo frá, að hann hefði gerst ábyrgðarmaður á víxlinum í aprílmánuði 1981 og hafi það verið í því skyni að liðka til fyrir Hreini Líndal, sem leigt hafi húsnæði hjá sér. Hann hafi vitað, að víxillinn ætti að vera til tryggingar viðskiptum Hreins við stefnanda um óákveðinn tíma, á meðan hann væri að eignast eigin tryggingu. Þeir hafi ekkert rætt um gjalddaga víxilins, og kvaðst Helgi ekki viss um, að hann hefði nokkuð hugleitt gjalddagann. Hann kvaðst vera vanur víxlaviðskiptum og hafa gert sér grein fyrir því, að sýna yrði víxillinn til greiðslu. Hann kvaðst kannast við vixla með „opnum“ gjalddaga.

Stefndu byggja kröfur sínar í fyrsta lagi á því, að form víxilsins beri það með sér, að víxillinn hafi átt að vera á hendur öðrum manni. Hreinn Líndal hafi gefið víxillinn út og framselt og sem einkaeigandi H. Líndal heildverslun hafi hann ritað nafn sitt sem greiðandi og samþykkjandi. Þarna sé um sama aðiljann að ræða og megi því segja, að víxillinn sé óútgefinn og því ekki víxill að lögum.

Í öðru lagi byggja stefndu á því, að samkvæmt 2. gr. víxillaga nr. 93/1933 sé um að ræða sýgnarvixil, þar sem enginn gjalddagi hafi verið skráður á hann, þegar hann var gefinn út og ábektur. Vixillinn hafi aldrei verið sýndur til greiðslu og hafi því ekki verið fullnægt ákvæðum 34. gr. víxillaga um sýningu innan árs frá útgáfudegi. Vixilrétturinn sé því fallinn niður á hendur víxilskuldurunum. Stefndu hafi enga heimild gefið til þess, að skráður yrði gjalddagi á víxillinn, né heldur Hreinn Líndal og séu þeir því ekki skuldbundnir til að greiða víxillinn samkvæmt 69. gr. víxillaga, þótt nú hafi verið skráður gjalddagi á víxillinn.

Í skjölum málsins komi fram, að stefnandi hafi talið víxillinn vera sýningarvixil, þar sem rætt sé um, að gjalddagi víxilsins sé við sýningu. Því sé

alfarið mótmælt, að Hreinn Línal hafi gert samning við stefnanda um, að honum væri heimilt að rita ákveðinn gjalddaga á víxilinn.

Af hálfu stefnanda er því hafnað, að víxilinn sé ekki gildur að lögum, vegna þess að útgefandi og greiðandi sé sami aðilinn. Greiðandi sé einkafirma Hreins Línal, sem sé önnur lögpersóna en Hreinn Línal sjálfur. Í þessu tilviki eigi 69. gr. víxillaga ekki við, þar sem engin breyting hafi verið gerð á víxlinum, heldur hafi hann einungis verið útfylltur samkvæmt samkomulagi Hreins Línal við stefnanda.

Ef svo yrði litið á, að um sýningarvíxil væri að ræða, beri þess að gæta, að ritað sé á víxilinn við nafn útgefanda, að afsögn hans sé óþörf og gildi sú yfirlýsing einnig um, að ekki sé þörf á að sýna hann til greiðslu með afsagnargerð. Nægilegt sé að sýna hann á greiðslustað til greiðslu og hafi stefndu sönnunarbyrðina fyrir því, að það hafi ekki verið gert.

Forsendur og niðurstaða.

Stefnandi byggir kröfur sínar á víxli, sem stefndu hafa ábekt. Því er um að ræða víxilmál, sem stefnandi rekur samkvæmt XVII. kafla laga nr. 85/1936. Samkvæmt 2. mgr. 208. gr. áðurnefndra laga komast þær varnir, sem stefndu færa fram, að í málinu, og verða því mótmæli stefnanda í því efni ekki tekin til greina.

Víxillinn er samkvæmt texta sínum gefinn út til ráðstöfunar útgefanda sjálfs, sem er Hreinn Línal. Víxlinum ráðstafaði hann með þeim hætti að afhenda stefnanda hann til tryggingar á greiðslu skulda sinna við stefnanda. Víxillinn er samþykktur af Hreini Línal f.h. H. Línal heildverslun, sem er einkafyrirtæki Hreins, en bú Hreins var tekið til gjaldþrotaskipta 27. febrúar sl. Þetta þykir ekki leiða til þess, að víxillinn fullnægi ekki formskilyrði 8. tl. 1. gr. laga nr. 93/1933, eins og stefndu halda fram.

Óumdeilt er, að ekki var skráður gjalddagi á víxilinn, þegar stefndu ábektu hann. Þeir hafa báðir lýst því fyrir dómnum, að gjalddagi víxilsins hafi ekki komið sérstaklega til tals á milli þeirra og Hreins Línal, sem bað þá að ábekja hann. Á víxilinn er ekki skráð, að gjalddagi hans sé við sýningu. Þeir máttu því báðir gera ráð fyrir, að síðar yrði tekin ákvörðun um, hver gjalddagi víxilisins skyldi vera, ef þörf yrði á að nota víxilinn sem tryggingu fyrir greiðslu skulda Hreins við stefnanda, en stefndu var báðum ljóst, að víxillinn hafði verið gefinn út í því skyni.

Af hálfu stefnanda er því haldið fram, að samið hafi verið um það við Hrein Línal, að starfsmönnum stefnanda skyldi heimilt að skrá gjalddaga á víxilinn, svo sem heimilt sé samkvæmt 10. gr. laga nr. 93/1933.

Eins og málið liggur fyrir dómnum, þykir verða að byggja á því, að stefnandi hafi haft heimilt til þess að skrá gjalddagann 1. okt. 1981 á víxilinn, en stefndu hafa engar líkur leitt að því, að svo hafi ekki verið.

Samkvæmt framansögðu ber að taka kröfur stefnanda til greina. Þó þykir rétt að, stefndu greiði aðeins vexti af kr. 85.382.98 frá 6. nóvember 1981, en þann dag voru greiddar kr. 4.900.00 af skuld þeirri. sem víxillinn átti að tryggja greiðslu á.

Málskostnaður, sem stefndu greiði stefnanda in soldium, þykir hæfilega ákveðinn kr. 16.000.00.

Friðgeir Björnsson borgardómari kvað upp dóm þennan.

D ó m s o r ð:

Stefndu, Ágúst Líndal og Helgi Sigurðsson, greiði in solidum stefnanda, Sparisjóði Reykjavíkur og nágrennis, kr. 90.282.98 með 4.5% dráttarvöxtum á mánuði eða broti úr mánuði frá 1. október 1981 til 6. nóvember s.á., af kr. 85.382.98 frá þeim degi til 21. apríl 1982, með 4% dráttarvöxtum fyrir hvern mánuð eða brot úr mánuði frá þeim degi til greiðsludags og kr. 16.000.00 í málskostnað, allt að frá-dregnum kr. 4.900.00.

Dómi þessum ber að fullnægja innan 15 daga frá lögbirtingu hans að viðlagðri aðför að lögum.

Þriðjudaginn 5. júní 1984.

Nr. 98/1982. **Nonni h/f**

(Skarphéðinn Þórisson hrl.)

gegn

Rækjunesi h/f

(Ragnar Aðalsteinsson hrl.)

Skuldamál. Skuldajöfnuður. Umboðslaun.

Dómur Hæstaréttar.

Mál þetta dæma hæstaréttardómararnir Björn Sveinbjörnsson, Guðmundur Jónsson, Halldór Þorbjörnsson, Magnús Thoroddsen og Sigurgeir Jónsson.

Áfrýjandi hefur áfrýjað máli þessu með stefnu 28. apríl 1982. að fengnu áfrýjunarleyfi 6. apríl 1982. Hann krefst sýknu af kröfu stefnda og málskostnaðar í héraði og fyrir Hæstarétti.